

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

ابوالقاسمی، محمدجواد، ۱۳۳۶۔

فاطمہ علیہا السلام مادر خوبی‌ها / محمدجواد ابوالقاسمی۔ قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۸.

۱۵۹ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۸۹۰) (تاریخ: ۴۳۷. اهل بیت علیهم السلام: ۲۲۰)

ISBN 978-964-09-2087-9

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۱۵۵] - ۱۵۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. فاطمه زهرا علیها السلام، ۹۸ قبل از هجرت - ۱۱ق. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه

قم. مؤسسه بوستان کتاب. ب. عنوان.

۲۹۷ / ۹۷۳

BP ۲۷/۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۸۹۴۴۳۹

■ موضوع: اهل بیت علیهم السلام: ۲۲۰ (تاریخ: ۴۳۷)

■ گروه مخاطب: عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۸۹۰

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۳۲۳

فاطمه عليها السلام مادر خوبی‌ها

محمد جواد ابوالقاسمی
عضو هیئت علمی سازمان سمت

بوستانکتاب

فاطمه مادر خوبی‌ها

- نویسنده: محمد جواد ابوالقاسمی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- جلد و چاپ: چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۲۱۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

♦ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفایه)، ص پ ۳۷۱۸۵/۹۱۷، تلفن: ۰۲۵۱-۷۰۰۱۵۰۰، نمابر: ۳۷۷۴۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۴۲۶

♦ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ تومان، کتابخانه مرکزی ۱۷۰۰۰ تومان)

♦ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلس، چپ، پلاک ۹، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸۰

♦ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

♦ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه ۱۵، تلفن: ۳۲۲۲۰۰۰

♦ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نیش خیابان، تلفن: ۳۷۷۴۲۰۰۰

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۰۰۰۲۱۵۵، ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: محمدرضا منصفی • ویراستار: ریحانه حاجی‌صادقیان
- اصلاحات حروف نگاری: مهدیه قربان‌دوست و الهه سادات طباطبائی • صفحه‌آرایی: سکینه ملازاده و احمد مؤتمنی
- نمونه خوانی: سیدعلی اصغر هاشمی‌نسب • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: حسین همدانیان • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	پیش‌گفتار
۱۵	فصل اول: فضای تاریخ حجاز قبل از اسلام
۲۰	فصل دوم: درخشش خورشید
۲۷	فصل سوم: کانون خورشید
۲۸	مادر فاطمه علیها السلام
۲۹	بانوی بازرگان
۳۰	بانوی مستقل
۳۲	بانوی فداکار
۳۳	نخستین کانون اسلامی
۳۵	دستور آسمانی
۳۵	دوران بارداری
۳۷	فصل چهارم: ماه تابان
۳۸	تاریخ تولد
۳۸	آرزوی پیامبر و خدیجه

۴۰	کوثر
۴۱	نام و لقب‌های دختر پیغمبر
۴۲	فصل پنجم: فضای پرورش
۴۴	خانه شور و ایمان
۵۰	مرگ مادر و ابوطالب
۵۲	فصل ششم: مادر پدر
۵۴	هجرت پدر
۵۷	فصل هفتم: ازدواج فاطمه علیها السلام
۶۳	همسری نمونه
۶۷	فصل هشتم: خانواده و خانه‌داری
۷۱	فاطمه از دیدگاه علی علیه السلام
۷۲	همسری باوفا
۷۳	مادری نمونه
۷۴	۱. محبت
۷۶	۲. پرورش شخصیت
۷۸	۳. ایمان و تقوا
۸۰	۴. مراعات نظم و حقوق دیگران
۸۱	۵. ورزش و بازی
۸۳	فصل نهم: هم‌نوایی با مردم
۹۲	فصل دهم: پاره تن پدر
۹۸	فصل یازدهم: سیمای حضرت زهرا علیها السلام در قرآن
۹۸	کوثر رسالت، نسل پاینده

فهرست مطالب

۱۰۰	محور و شاخص اهل بیت پیامبر ﷺ با ویژگی عصمت و طهارت
۱۰۲	مهرورزی به فاطمه، پاداش رسالت
۱۰۳	همراهی با پیامبر ﷺ در روز مباهله
۱۰۶	نیکوکاری بزرگ و اوج فداکاری و ایثار
۱۰۷	ایمان و عبادت فاطمه
۱۰۹	فصل دوازدهم: حجة الوداع
۱۱۷	فصل سیزدهم: وفایی دنیا
۱۱۸	سخنرانی در مسجد پیامبر ﷺ
۱۲۵	فصل چهاردهم: فراق بدر
۱۲۸	فصل پانزدهم: دختر پیغمبر در بستر بیماری
۱۳۳	فصل شانزدهم: در آستانهٔ مکه
۱۳۷	فصل هفدهم: چهل چراغ فاطمی
۱۵۵	کتابنامه

پیش‌گفتار

سال‌ها بود که آرزو داشتیم با هدف معرفی سیمای حضرت فاطمه علیها السلام برای مخاطبان در کشورهای دیگر غیر از ایران - که عشق فطری و عاطفی به دختر بزرگوار علیها السلام دارند، ولی به سبب فضای خاص سیاسی - مذهبی امکان آشنایی با این دُر دانه نظام آفرینش را نداشته و ندارند - گامی بردارم. کنون پس از درخواست و استعانت از خداوند، این توفیق حاصل شد و صد و پنجاه ساله شکست.

برای این کار ضرورتی احساس نکردم که به تحقیقات مبنایی بپردازم، زیرا در صدد کشف مطلب تازه‌ای نبودم و محققان ارجمند نیز سال‌ها با ارائه پژوهش‌های جانکاه، راه را گشوده و در حد وسع خود، تحقیق و تفحص کرده و نتایج مطالعات خود را عرضه داشته‌اند، اما در بین همه این کارها، کاری که با مخاطبان هدف، سازگاری داشته باشد، نیافتم، چون مخاطبان هدف - که مشتمل بر کشورهای حوزه آسیای مرکزی، قفقاز، بخش‌های عمده‌ای از مسلمانان چین، روسیه، و بالکان و دیگر بلوک شرق است - مشترکات فرهنگی و شرایط مشابهی دارند که به اهم آن اشاره می‌شود:

مردم کشورهای هدف، اولاً: پیشینه مذهبی حنفی دارند. ثانیاً: گرایش و مشرب آنان صوفی‌گری و عرفانی است. ثالثاً: ذهن آنان ساده و پاک است و به بحث‌های پیچیده کلامی و فلسفی عادت ندارند و به این بحث‌ها علاقه‌ای نشان نداده‌اند و در سابقه علمی و فکری و میراث فرهنگی و علمی آنان هم خبری از آن مباحث نیست. رابعاً: بیش از یک قرن تحت آموزه‌ها و تربیت‌های خشک و خشن کمونیست‌ها بوده‌اند و تمامی میراث معنوی آنان، غارت یا مصادره شده است. خامساً: شرایط سیاسی، اجتماعی و فرهنگی آنان و احساس خطرهایی که از ناحیه مداخلات خارجی و نفوذ و حرکت‌های افراطی اسلامی و غیراسلامی می‌شد، نوع خاصی از حکومت را در این سرزمین‌ها شکل داده است و علاقه‌ای به حرکت‌ها و فعالیت‌های دینی، مذهبی، حزبی ندارند و به هر دلیلی ترجیح می‌دهند سیاست‌های لائیتسه و جدایی دین از سیاست و دولت را پیش گیرند و اجازه بروز و ظهور دینی و مذهبی را به هیچ جریان و فرقه‌ای ندهند. سادساً: به حکم این که مسلمان‌اند و پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله را دوست دارند، به شکل طبیعی و فطری علاقه‌ای عاطفی و زلال به اهل بیت علیهم السلام به‌ویژه دختر پاکش، حضرت فاطمه علیها السلام دارند، ولی شناختی درباره ایشان ندارند. از این رو، مسئولیت دینی و انسانی، مرا بر آن داشت که کتابی در این زمینه بنگارم. با این رویکرد به سراغ منابع رفتم و علاوه بر کتاب‌های کهن، بهترین و جذاب‌ترین کتاب‌هایی که از پنجاه سال قبل تاکنون درباره حضرت فاطمه علیها السلام نوشته شده بودند را بررسی کردم؛ کتاب‌هایی چون: کتاب ارزشمند دکتر سیدجعفر شهیدی به نام زندگی

پیش گفتار

فاطمه زهرا علیها السلام؛ بانوی نمونه اسلام، نوشته آیت الله ابراهیم امینی، فرهنگ سخنان حضرت زهرا علیها السلام، نوشته محمد دشتی، کشتی پهلو گرفته، نوشته سید مهدی شجاعی، فاطمه فاطمه است، اثر دکتر شریعتی، فاطمه من المهدی الی اللحد، کتاب الاعلام الهدی و برخی از مقاله های علمی، ولی هیچ کدام پاسخ گوی مخاطبان آن سرزمین ها نبودند. چون هر کدام با رویکرد و منظور خاصی نگاشته شده بود؛ از این رو تلاش شد تا با استفاده از تجربه، دانش و تحقیق پیشینیان، کتابی مختصر، جامع، روان و با تأکید بر ابعاد تربیتی، عاطفی، علمی و معنوی آن بانوی نمونه و با تکیه بر منابع تاریخی و روایی مورد اتفاق تمامی فرق اسلامی به رشته تحریر درآید. در این کتاب تمامی ملاحظات شش گانه ای که درباره شرایط مخاطب اشاره شد، مدنظر قرار گرفت و سعی گردید با نگاهی اجابتی و مثبت، فقط به بخش های عاطفی، تربیتی، عرفانی و علمی آن بزرگوار - که همه مسلمانان بر آن ها اتفاق نظر دارند - با عنوان «مادر خوبی ها» پرداخته شود و از پرداختن به جنبه های سیاسی و عقیدتی مناقشه بر انگیز خودداری شود. هدف اساسی این بوده است که برای مردم کشورهای که اشاره شد، با قلمی روان مطالب نوشته شود. در این نوشتار، از ادبیات و کلامی که باعث رنجش مسلمانان شود پرهیز شده و تلاش شده است دریچه ای به سوی شناخت حضرت فاطمه علیها السلام گشوده شود.

شخصیتی که روایت های فراوانی درباره او بیان شده است؛ برای نمونه؛ احمد محب الدین الطبری الشافعی، از ابویوب انصاری و از عایشه روایت هایی درباره حضرت فاطمه علیها السلام نقل می کند: رسول

خدا تعالی فرمود: «زمانی که قیامت برپا می‌شود، منادی از عرش خداوند ندا می‌کند که ای اهل محشر! سرهای خود را فرو بیاورید و چشم‌ها را ببندید که فاطمه دختر محمد صلی الله علیه و آله بر صراط می‌گذرد. پس فاطمه، در حالی که هفتاد هزار از حورالعین او را همراهی می‌کنند، مثل برق درخشنده از صراط عبور می‌کند».^۱ او پاره تن پیامبر است^۲ و رضایت خداوند در گرو رضایت اوست.^۳ عایشه، همسر پیامبر صلی الله علیه و آله او را صادق‌ترین و برترین انسان بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله می‌داند^۴ و پیامبر گرامی، وی را سرور زنان دو جهان معرفی می‌کند.^۵

فاطمه علیها السلام نزد همه مسلمانان جهان و همه مذاهب و فرقه‌ها از جایگاه ویژه و ممتازی برخوردار است و همه سیره‌نویسان، مورخان و نسب‌نگاران چون: ابن‌هشام، بلاذری، ابن‌حجر، ابن‌عبدالبر، خوارزمی، ابن‌شهر آشوب، ابن‌اثیر، نسائی، ابن‌سعد و دیگران^۶ وقتی به حضرت فاطمه علیها السلام رسیده‌اند، شک تمام گذاشته‌اند و بر اثبات این‌که او بزرگ‌ترین بانوی اسلام و حتی جهان است، پافشاری کرده‌اند و احادیث و روایات زیادی از منابع اصلی و از قول پیامبر گرامی اسلام در شأن و جایگاه او نقل کرده‌اند.

۱. طبری، ذخائر العقبی فی مناقب ذوی القربی، ص ۴۸.

۲. نسائی، خصائص امیر المؤمنین، ص ۱۴۰.

۳. ابن‌اثیر، أسد الغابة فی معرفة الصحابة، ص ۲۲۵.

۴. ابن حجر العسقلانی، الإصابة فی تمییز الصحابة، ج ۱۵، ص ۲۶۵.

۵. نسائی، همان، ص ۱۳۲.

۶. در این کتاب سعی شده از منابع فوق استفاده شود.

پیش گفتار

بزرگ‌ترین عارف و فقیه زمان، امام خمینی رحمته الله علیه، وقتی عروش با اصرار از او می‌خواهد که دربارهٔ حضرت فاطمه علیها السلام چند جمله‌ای بنویسد، می‌گوید:

«دختر عزیزم... از یک پیر درمانده تهی دست از معارف و معالم الهی آن را می‌خواهی که یک عارف بلندپایه و یک فیلسوف پُرمایه از نزدیک شدن به آن عاجز است».

ایشان پس از بیان مقام معنوی و عرفانی حضرت فاطمه علیها السلام ادامه می‌دهند: همین بانو در این جهان چون پدر و شوهرش به صورت یک بشر معمولی و در اموری چون تعلیم و تعلّم، بسط فرهنگ اسلامی، رویارویی با طاغوتیان، جدیت برای حکومت عدل و گرفتن حقوق بشریت و باطل کردن دعوت‌های شیطانی کوشش بسزا کرد و هم او علیها السلام بود که بعد از پدرش - که کجروی‌های منحرفان می‌خواست زحمات جان‌فرسای رسول خدا صلی الله علیه و آله را از بین ببرد - برای روشن کردن جامعه، آن خبیث کُرننده را در مسجد رسول الله صلی الله علیه و آله پیش عموم حاضران ارائه داد و حقان را روشن کرد و هم او بود که بنا بر گزارش‌های تاریخی در بعضی میدان‌های جنگ حاضر می‌شد و چون پزشک و جراحی معنوی بر دل‌های مجاهدان مرهم می‌گذاشت و گاهی خود اقدام به جراحی می‌کرد و آن غور نبود که در خانه بنشیند و مشغول دعا و نماز شود و از مصالح مسلمانان چشم‌پوشد.^۱

۱. روح‌الله خمینی، صحیفه/امام، ج ۲۱، ص ۲۳۸.

آب دریا را اگر نتوان کشید

هم به قدر تشنگی باید چشید

کتاب حاضر آماده شد تا به زبان‌های گوناگون محلی ترجمه شود و مردمی که دسترسی کمتری به منابع مختلف و متناسب با شرایط خاص خود دارند، شناختی مختصر از بانوی بزرگ اسلام و کسی که چون مادری مهربان، یار و همراه پدر خود و رسالت بزرگ او بود، پیدا کنند.

بدیهی است با توجه به وجود منابع و امکانات گسترده در فضای مجازی و حقیقی، آنان که احساس نیاز به تحقیقات و آگاهی‌های بیشتری دارند یا به تحقیق درباره سایر ابعاد وجودی ایشان علاقه‌مندند، به دنبال آن خواهند رفت.

در پایان از مدیریت و دست‌اندرکاران کارآزموده تولید مؤسسه بوستان کتاب برای آماده‌سازی و چاپ و نشر این اثر سپاس‌گزاری می‌کنم.

محمدجواد ابوالقاسمی

۱۳۹۸